

Nr 21.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om uppskov med ikraftträdande av nattarbetsförbudet.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels likalydande motionerna nr 44 i första kammaren av herr *Wistrand m. fl.* och nr 63 i andra kammaren av herrar *Hagård* och *Edström*,

dels ock likalydande motionerna nr 59 i första kammaren av herrar *De Geer* och *Holmbäck* samt nr 85 i andra kammaren av herrar *Sjölin* och *Schmidt*.

I motionerna I: 44 och II: 63 har hemställts att »riksdagen för sin del ville antaga följande

Förslag

till

lag om ändring av femte stycket tilläggsförfattningen till arbetarskyddslagen den 3 januari 1949.

Härigenom förordnas, att femte stycket tilläggsförfattningen till arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 skall erhålla följande ändrade lydelse.

Bedrives vid tiden för denna lags ikraftträdande visst arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5, må detsamma, utan hinder av vad i 19 § är stadgat fortfarande bedrivas mellan dessa klockslag intill den 30 juni 1953.»

I motionerna I: 59 och II: 85 har hemställts »att riksdagen måtte besluta, att övergångstiden för nattarbetsförbudets ikraftträdande måtte framflyttas från 1 juli 1951 till 1 juli 1953».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för ovannämnda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen och statens institut för folkhälsan. Därjämte ha på begäran Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och Kooperativa förbundets styrelse avgivit yttrande över motionerna, varjämte Jernkontoret beretts tillfälle att avgiva yttrande.

Gällande bestämmelser.

I 19 § första stycket *arbetarskyddslagen den 3 januari 1949* stadgas att arbetstagare skall åtnjuta erforderlig ledighet för nattvila. I denna ledighet skall ingå tiden mellan klockan 23 och klockan 5.

Från vad sålunda stadgats må avvikelse ske — heter det vidare i andra stycket samma paragraf — där visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå jämväl nattetid eller eljest bedrivs å tid före klockan 5 eller efter klockan 23. Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i driften eller ock medfört överhängande fara för sådant avbrott eller för skada å liv, hälsa eller egendom, må ock arbetstagare, i den mån det är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5.

Enligt 19 § tredje stycket må arbetstagare i överordnad ställning, där så finnes påkallat, användas till arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5 utan hinder av vad i första stycket är stadgat.

När särskilda skäl föranleda därtill, må — enligt 20 § första stycket — arbetarskyddsstyrelsen, som utövar tillsynen å lagens efterlevnad, medgiva att arbetstagare användes till arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5 i vidare utsträckning än som följer av bestämmelserna i 19 §.

Jämlikt 20 § andra stycket må sådant undantag ock av arbetarskyddsstyrelsen medgivas, då det av uttalande av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av undantaget, finner detsamma önskvärt, och ohälsa eller överansträngning ej skäligen kan befaras uppkomma därigenom.

Arbetarskyddslagen trädde i kraft den 1 juli 1949.

I de till lagen anknutna övergångsbestämmelserna stadgas emellertid bland annat att »bedrivs vid tiden för denna lags ikraftträdande visst arbete å tid mellan klockan 23 och 5, må detsamma utan hinder av vad i 19 § är stadgat fortfarande bedrivs mellan dessa klockslog under två år efter lagens ikraftträdande».

Historik.

Nu återgivna bestämmelser bygga i huvudsak på de förslag, som 1938 års *arbetarskyddskommitté* framlagt i sitt den 27 juni 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 60) med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete m. m. Om vad kommittén anfört i fråga om ledighet för nattvila får utskottet hänvisa till betänkandet (s. 348—364). Här skall blott nämnas att kommittén uttalat, att nattarbete enligt kommitténs mening kunde vara påkallat under vissa omständigheter, exempelvis då det gällde att tillgodose

ett sådant allmänt intresse som försvar och folkförsörjning. Av vad kommittén vidare i förevarande fråga andragit är följande av intresse:

»Att vid lagens ikraftträdande omedelbart inställa nattarbetet i de fall, där de föreslagna bestämmelserna icke medge sådant, torde säkerligen på sina håll medföra betydande svårigheter ur såväl tekniska, ekonomiska och sociala som andra synpunkter. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att i lagens övergångsbestämmelser upptages ett stadgande av innehåll, att arbete, som ovan avses, fortfarande må bedrivas å tid mellan klockan 23 och 5, dock högst ett år från tiden för lagens ikraftträdande. Skulle arbetet i fråga på grund av omställningssvårigheter behöva fortgå längre tid än vad som nu sagts, föreslås tillika, att arbetsrådet må meddela tillstånd härtill under ytterligare högst ett år. Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen fordras sålunda ej tillstånd till nattarbete under det första året efter lagens ikraftträdande men väl under det därpå följande. Avsikten med att bestämmelsen utformats på här angivet sätt är, att kommittén velat undvika, att arbetsrådet vid tiden för lagens ikraftträdande belastas med en mängd ansökningar om dispens från nattarbetsförbudet.»

Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag påyrkade *Svenska arbetsgivareföreningen* en dispensfri övergångstid om åtminstone fem år. *Järnbruksförbundet* åberopade i detta sammanhang, att de nuvarande långa leveranstiderna för viss maskinell och elektrisk utrustning omöjliggjorde att på två år genomföra en erforderlig omställning utan avsevärd produktionsminskning. *Landsorganisationen* ifrågasatte däremot, om behov föreläge av den särskilda regeln att arbetsrådet på grund av omställningssvårigheter skulle kunna bevilja anstånd med ikraftträdandet av föreskrifterna om nattvila intill ett år utöver det föreslagna dispensfria året.

I *proposition nr 298* till 1948 års riksdag, då förslaget till nu gällande arbetarskyddslag förelades riksdagen till antagande, uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, följande, som i förevarande sammanhang är av betydelse:

»Såsom huvudregel har föreslagits att nattarbete skall vara förbjudet. Med natt avses därvid tiden mellan klockan 23 och 5. Från förbudet har undantagits sådant arbete, som på grund av sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste bedrivas jämväl nattetid. Därjämte skall möjlighet finnas att i särskilda fall erhålla dispens från nattarbetsförbudet.

Något mera utbrett missbruk av nattarbete torde icke förekomma i vårt land. I en del fall lär dock nattarbete tillgripas utan att de skäl som föranlett detta kunna anses uppväga de nackdelar som äro förbunda därmed. Det torde nämligen få anses obestriddigt, att nattarbetet i allmänhet är förenat med sådana olägenheter för arbetstagarna, att det ur samhällelig synpunkt är önskvärt att sådant arbete i möjligaste mån undviks. Jag finner det därför angeläget att man på ett effektivare sätt än hittills bringar nattarbetet under kontroll.

Det övervägande antalet av remissinstanserna har icke haft något att erinra mot kommitténs förslag till reglering av nattarbetet. Från arbetsgivarhåll har dock anförts betänkligheter mot detsamma och särskilt mot att genomföra det under nu rådande förhållanden. De yppade farhågorna synas emellertid vara överdrivna. Godtages förslaget, torde det mesta av det nattarbete, som nu bedrivs, komma att omfattas av den av kommittén föreslagna generella undantagsregeln, och i vissa andra fall torde förutsättningar för dispens från nattarbetsförbudet föreligga. Den begränsning av nattarbetet, som förslaget genomförande skulle medföra, torde sålunda komma att beröra endast en ringa del av näringslivet. I en del fall kunna måhända vissa nackdelar härav befaras i form av kostnadsökningar eller produktionsminskning, men en inskränkning av nattarbetet måste enligt min mening anses så värdefull ur allmän synpunkt, att den bör genomföras även om den skulle kräva vissa uppoffringar. Gentemot betänkligheterna att i nu rådande läge genomföra en reform av det innehåll kommittén föreslagit vill jag ytterligare framhålla, att enligt förslaget nattarbete utan dispens skall få fortsätta under ett år från lagens ikraftträdande samt att jag förutsätter att dispens för tid därefter skall kunna beviljas exempelvis om i ett visst fall av krisförhållandena föranledd omöjlighet att bygga ut produktionsapparaten skulle medföra, att nattarbetsförbudet icke kan genomföras utan en mera betydande minskning av produktionen av en för landet viktig vara. Då förslaget medger tillbörligt hänsynstagande till den nuvarande situationen, synes denna icke kunna åberopas som skäl för att ställa hela frågan på framtiden. För min del kan jag i allt väsentligt ansluta mig till kommitténs förslag.

Såsom tidigare berörts innehåller kommittéförslaget en övergångsbestämmelse, enligt vilken arbete som vid lagens ikraftträdande bedrivs å tid mellan klockan 23 och 5 utan dispens skall få fortsätta under högst ett år från lagens ikraftträdande. Jag finner detta stadgande vara lämpligt. Däremot anser jag i likhet med landsorganisationen icke erforderligt att, såsom kommittén föreslagit, i lagen upptaga en särskild bestämmelse om befogenhet för den centrala arbetarskyddsmyndigheten att på grund av omställningssvårigheter bevilja ytterligare anstånd under högst ett år. I den mån dylikt anstånd skulle behövas, ger nämligen den allmänna dispensbestämmelsen möjlighet att medgiva detta.»

Propositionen behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt utlåtande däröver — nr 62 — även hade att taga ställning till ett par motioner (I: 438 och II: 621), däri uttalades att den i femte stycket av ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna föreslagna ettårstiden borde utsträckas, förslagsvis till tre år. Utskottet anförde bland annat:

Utskottet delar föredragande departementschefens uppfattning att nattarbete i allmänhet är förenat med sådana olägenheter för arbetstagarna, att det ur samhällelig synpunkt är önskvärt att sådant arbete i möjligaste mån undvikas. Enligt utskottets mening skulle införandet av ett principiellt nattarbetsförbud ur allmänt sociala synpunkter vara att anse som ett betydelsefullt framsteg i utvecklingen, även om vidsträckta undantag från förbudet måste medgivas.

Såsom tidigare anförts anser utskottet det nödvändigt att lagens föreskrifter om nattvila utformas så, att de medgiva tillräckligt hänsynstagande till den rådande ekonomiska situationen. Enligt utskottets mening uppfylla de i propositionen föreslagna bestämmelserna detta krav. Såsom departementschefen framhållit torde sålunda det mesta av det nattarbete, som f. n. bedrivs, omfattas av det föreslagna generella undantagsstadgandet från nattarbetsförbudet. Vidare ger förslaget arbetarskyddsstyrelsen en allmän befogenhet att dispensera från förbudet. Skulle arbetarskyddsstyrelsen vägra dispens, föreligger enligt förslaget möjlighet att genom besvär underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. Enligt utskottets mening kan det icke vara lämpligt att, såsom ifrågasatts i motionerna I: 438 och II: 621, utvidga det generella undantagsstadgandet att omfatta även sådana fall, där nattarbete erfordras för att under ekonomisk kris främja landets export. Bedömandet härav synes icke böra i första hand överlämnas till den enskilde arbetsgivaren. Dispensregeln erbjuder tillräcklig möjlighet att beakta dylika fall. I detta sammanhang vill utskottet beröra det i sistnämnda motioner gjorda yrkandet, att den i propositionen föreslagna övergångstiden för nattarbetsförbudets ikraftträdande måtte utsträckas från ett till förslagsvis tre år. Enligt utskottets mening tala vissa skäl, delvis av psykologisk natur, för en förlängning av den i propositionen fixerade tiden. Med hänsyn till angelägenheten av att i rådande läge icke åstadkomma några rubbningar i produktionen lär det nämligen knappast vara möjligt att under de närmaste åren genomföra någon verklig inskränkning av nattarbetets nuvarande omfattning. Ansökningar om dispens att efter den nya lagens ikraftträdande fortsätta nu bedrivet nattarbete skulle därför sannolikt regelmässigt komma att bifallas. Under sådana förhållanden skulle det icke utan visst fog kunna anses såsom onödigt krångel att belasta industrien och myndigheterna med ett dispensförfarande. Enligt utskottets mening synes det emellertid icke vara erforderligt att utsträcka övergångstiden längre än till två år från dagen för lagens ikraftträdande, dvs. till den 1 juli 1951. Före denna tidpunkt kan det väntas bli möjligt att erhålla sådan överblick över utvecklingen, att det kan vara lämpligt att taga under omprövning i vad mån det fortfarande är nödvändigt att fortsätta nu bedrivet nattarbete.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställde utskottet att nattarbete utan hinder av vad i 19 § stadgades fortfarande skulle få bedrivas under *två år* efter lagens ikraftträdande. Riksdagen beslöt i överensstämmelse härmed.

Yttranden.

Av de hörda myndigheterna har *socialstyrelsen* tillstyrkt bifall till motionerna. *Arbetarskyddsstyrelsens majoritet* har ansett sig icke böra avstyrka, att den i motionen avsedda lagändringen genomfördes, varemot en *minoritet* inom styrelsen liksom *statens institut för folkhälsan* ställt sig avvisande till en förlängning av ifrågavarande i lagen föreskrivna övergångstid. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund*, som avgivit gemensamt yttrande, ha tillstyrkt det i motionerna framförda yrkandet, att

övergångstiden för nattarbetsförbudets ikraftträdande framflyttades till den 1 juli 1953 och samtidigt uttalat, att den internationella ekonomiska utvecklingen dock kunde motivera ytterligare uppskov, varför enligt organisationernas mening ikraftträdandet kunde framflyttas ännu längre, exempelvis till den 1 juli 1955. Även *Kooperativa förbundets styrelse* har i sitt yttrande ansett, att ett uppskov med ikraftträdandet av nattarbetsförbudet vore nödvändigt till en tidpunkt, då de ekonomiska förutsättningarna funnes för reformens genomförande. *Landsorganisationen i Sverige* har emellertid som sin åsikt framhållit, att anledning saknades att ännu en gång inhibera nattarbetsförbudets ikraftträdande.

Socialstyrelsen anför i sitt yttrande bland annat:

»I nuvarande finansiella situation, då nationens krafter måste spännas för att höja produktionen och bekämpa inflationen, finner socialstyrelsen, som även beaktar situationen på arbetsmarknaden med dess mycket accentuerade brist på arbetskraft, att tidpunkten icke är lämplig för genomförande av det ur social synpunkt i och för sig önskvärda nattarbetsförbudet. De skäl, som av andra lagutskottet på sin tid anfördes för uppskov i två år med nattarbetsförbudet, kunna, så vitt styrelsen kan se, åberopas för ytterligare uppskov.

Att det allmänna tidslägets krav beaktas av parterna på arbetsmarknaden tror sig styrelsen kunna utläsa ur det förhållandet, att arbetsgivare och fackförbund på stora och viktiga områden träffat överenskommelser, där arbetsgivaren å ena sidan vid kontinuerligt treskiftsarbete medgivit en begränsning av arbetstiden från 48 till 42 timmar, samt fackförbunden å andra sidan gått med på kontinuerligt treskiftsarbete på produktionsavdelningar, där sådant arbete icke tidigare förekommit. På sådana avdelningar, där nattarbetet i enlighet härmed nyinförts, skulle detsamma otvivelaktigt falla in under lagens stadgande om förbud för nattarbete. Dylika avtalsuppgörelser visa, att parterna själva velat tillgodose ej endast arbetarnas utan även produktionens intressen. Då frågorna om arbetstidens längd vid nattarbete och betalningen för detsamma varit och alltjämt är föremål för stor uppmärksamhet vid årets avtalsrörelse, ser styrelsen även häri en anledning att förorda ytterligare anstånd med ikraftträdandet av nattarbetsförbudet.

Till sist får styrelsen bringa i erinran följande, som visserligen till väsentlig del hänför sig till de arbetsområden, där nattarbete på grund av arbetets natur är ofrånkomligt men dock i tillämpliga delar kan gälla också nattarbete i övrigt.

Såsom framkommit vid undersökningar, som statens institut för folkhälsan företagit angående skiftarbetet, skulle en icke oväsentlig lindring i treskiftsarbetarnas besvär till följd av bristande sömn under nattveckan kunna ernås, om dessa arbetare bereddes sådana bostäder, att de kunde njuta ostörd sömn. I yttrande den 24 mars 1949 över arbetstidsutredningens betänkande angående treskiftsarbetare och tunnelarbetare har socialstyrelsen framhållit, att hjälpåtgärder från det allmänna sida i syfte att höja treskiftsarbetarnas bostadsstandard synas vara motiverade med hänsyn till bostadsfrågans utomordentliga vikt för dessa arbetare. Styrelsen har därvid även framkastat tanken på, att det på större arbetsplatser skulle kunna

anordnas speciella sovhotell för treskiftsarbetare. Vidare har styrelsen an-
fört, att det i de typiska treskiftsarbetersamhällena behöves flera och mera
lättillgängliga barnträdgårdar och eftermiddagshem.»

Arbeterskyddsstyrelsens majoritet påpekar i sitt yttrande inledningsvis,
att det ovannämnda undantaget i 19 § andra stycket första punkten arbe-
tarskyddslagen innebär, att åtskilliga arbeten, som för närvarande bedrivs
nattetid, även efter den 30 juni 1951 kunna fortgå i oförändrad omfattning
Styrelsen fortsätter:

»Det ankommer i första hand på arbetsgivaren att bedöma, huruvida ett
visst arbete är av den art, att det faller utanför förbudet och sålunda utan
särskilt tillstånd får bedrivs under natten. Arbeterskyddsstyrelsen har
dock skyldighet att på begäran lämna bindande besked i dylik fråga. Så-
dana besked ha även lämnats i åtskilliga fall. De avgöranden som hittills
träffats avse väsentligen företag med speciella arbetsprocesser eller vissa
detaljarbeten inom olika företag och hänföra sig — med något undantag
— icke till industrigrupper eller andra arbetsområden, där nattarbete, fram-
för allt på treskift, är allmänt förekommande. Man kan därför icke med
ledning av styrelsens beslut ens tillnärmelsevis bedöma omfattningen av
undantagsbestämmelsen och sålunda söka beräkna verkningarna av natt-
arbetsförbudets ikraftträdande den 1 juli 1951. En sådan ungefärlig be-
dömning torde icke kunna ske, förrän styrelsen haft att ta ställning till ett
större antal fall och därigenom blivit i tillfälle att mer eller mindre kart-
lägga här ifrågavarande område.

Vid tidpunkten för genomförandet av den nya arbetarskyddslagen torde
man ha haft grundad anledning förmoda, att en övergångsperiod av två år
skulle vara tillräcklig för att flertalet av de företag, som bedrevo sådant
nattarbete, vilket icke föll under undantagsbestämmelsen i 19 § andra
stycket första punkten, skulle kunna anpassa sig till lagens huvudregel.
Utvecklingen har emellertid gått i en annan riktning, och det nuvarande
världsläget synes göra det nödvändigt att med minsta möjliga nyinvestering
uppehålla högsta möjliga produktion. Om nattarbetsförbudet träder i kraft
den 1 juli 1951, torde därför styrelsen knappast kunna undgå att i mycket
stor utsträckning bevilja ansökningar om dispens från förbudet. Härigenom
skulle emellertid nattarbetsförbudet endast bli en bestämmelse på papperet.
De skäl, som enligt andra lagutskottets ovan intagna utlåtande talade för
att man för förbudets ikraftträdande borde bestämma en tidpunkt, före
vars inträffande det kunde vara möjligt att överblicka utvecklingen, synas
fortfarande vara giltiga.»

Minoriteten inom styrelsen anför:

»Motionärernas farhågor att industrin efter den 1 juli 1951 skulle komma
i betydande svårigheter till följd av lagens tillämpning anse vi vara över-
drivna. Lagen ger nämligen möjligheter för arbetarskyddsstyrelsen att ge-
nom tillämpning av 20:e paragrafen lämna dispenser i sådan utsträckning,
att den nuvarande produktionen i huvudsak kan upprätthållas i avvaktan
på den utbyggnad, som erfordras för att få fram samma mängd produkter
utan användande av nattarbete.

I förarbetena till lagen ha såväl kommittén som statsrådet uttalat, att
därest arbetarskyddslagen skulle genomföras, produktionen komme att

upprätthållas i ungefär samma omfattning som före lagens ikraftträdande. Detta ger stöd för arbetarskyddsstyrelsen att bevilja dispenser i sådan omfattning, att de svårigheter, som motionärerna nu befara, ej behöva uppstå.»

Statens institut för folkhälsan nämner, att den väsentliga formen av nattarbete det här är fråga om utgör skiftarbete. Ur de synpunkter institutet har att företräda, utgöras hälsoriskerna i samband med skiftarbete huvudsakligen av två slag, nämligen magsårs- och nervösa besvär.

Institutet fortfar: Vid undersökningar såväl i utlandet som i Sverige har visats att magsårsfrekvensen är större bland skiftarbetare än bland dagarbetare. Då den närmare orsaken härtill icke är tillräckligt utredd, kan man som förebyggande åtgärd endast framhålla vikten av att personer med magsårsbesvär icke placeras som skiftarbetare.

De skiftande nervösa besvär, som förekomma i samband med skiftarbete, äro svårbedömda. Enligt den undersökning, som utförts av institutet, torde emellertid dessa besvär stå i samband med att skiftarbetarna på grund av otillfredsställande bostadsförhållanden erhålla otillräckligt med sömn och vila. Institutet framhöll i sitt underdåniga utlåtande den 16 mars 1949 över arbetstidsutredningens betänkande del II, att man för att undanröja de rubbningar i hälsotillståndet, som skiftarbete kan medföra, i första hand borde söka bereda skiftarbetarna tillfredsställande bostäder.

Enligt institutets mening innebär nattarbete för närvarande sådana olägenheter ur hygieniska och sociala synpunkter, att ett uppskov med genomförande av ifrågavarande bestämmelse icke utan mycket vägande skäl bör medgivas.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund uttala inledningsvis, att förbudet mot nattarbete är i så måtto begränsat, att enligt 19 § 2 st. arbetarskyddslagen sådant arbete må bedrivas nattetid eller eljest bedrivas å tid före kl. 5 eller efter kl. 23, som med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå jämväl nattetid. Av paragrafens ordalydelse och förarbetena till lagen torde klart framgå — fortsätta organisationerna — att huvuddelen av nu förekommande nattarbete faller under 19 § 2 st. och sålunda även i fortsättningen må bedrivas nattetid.

Organisationerna anföra vidare: Den viktigaste gruppen arbeten, för vilka undantag från nattarbetsförbudet gäller, är den där arbetet på grund av sin natur måste bedrivas jämväl nattetid. Hit hör ej blott sådant arbete, som till följd av arbetsprocessens tekniska natur måste försiggå kontinuerligt, exempelvis vid ungsdrift eller kemiska processer, utan även sådana arbetsuppgifter, vilka det kan vara tekniskt möjligt att avbryta varje natt, om ett dylikt förfarande kan ha sådana konsekvenser av teknisk, ekonomisk eller driftsekonomisk natur, att det icke bör ifrågakomma. Härav framgår klart, att även driftsekonomiska synpunkter kunna spela in.

Vad termerna »allmänhetens behov eller annan särskild omständighet» beträffar, saknas klar vägledning för tolkningen. Av förarbetena till lagen torde dock framgå, att härunder falla exempelvis arbeten på tidningstryc-

kerier, nattvaktsarbete, viss djurskötsel, förberedelse- och avslutningsarbeten vid tvåskiftsarbete m. m., vidare telegraf- och telefonarbete, hotellarbete, restaurant- och kaféarbete, arbeten vid apotek, sjukhus, gas-, elektricitets- och vattenledningsverk o. dyl.

En mängd arbetsuppgifter, som nu utföras nattetid, äro dock ej med säkerhet att hänföra under § 19 st. 2. Möjlighet att erhålla dispens finnes dock. Regler härför återfinnas i lagens § 20. Enligt motiven till denna paragraf må arbetarskyddsstyrelsen medgiva undantag för att tillgodose ett allmänt intresse, t. ex. för försvar och folkförsörjning. Likaså kan styrelsen medgiva, att nattarbete må bedrivas för att undvika avsevärda olägenheter av teknisk, ekonomisk eller social natur.

I många fall föreligger svårighet att bedöma, huruvida ett arbete är att hänföra till 19 § 2 st. eller om det är av sådan natur, att dispens erfordras för att utföra det nattetid. Det torde vidare på grund av den tekniska utvecklingen stundom uppstå fall, då ett arbete övergår från att höra under § 19 st. 2 till att bli ett arbete, som måste göras till föremål för dispensansökan.

Beträffande vissa industrier, inom vilka treskiftsarbete i mera betydande utsträckning förekommer, såsom inom pappersbruks- och pappersmasseindustrierna, torde det utan vidare vara klart, att arbetet där är av sådan natur som avses i § 19 st. 2. Inom dessa industrier torde man endast kunna utpeka vissa mindre detaljer, som möjligen skulle kunna hänföras under 20 §.

I minst samma utsträckning som beträffande pappers- och massaindustrierna gäller inom den tunga kemiska industrin, kvarnindustrin, vissa avdelningar av glasindustrin och byggnadsämnesindustrin, att det är praktiskt taget uteslutet att ens med mycket omfattande omplanering av företagen och därav följande stora investeringar i någon nämnvärd utsträckning kunna övergå från treskiftsarbete till tvåskifts- eller dagtidsarbete.

I viss mindre utsträckning förekommer vidare treskiftsarbete inom bl. a. verkstadsindustrin och textilindustrin. Till huvudsaklig del torde nattarbete vara tekniskt betingat; framför allt gäller detta sådana arbetsuppgifter i nyssnämnda industrier, som sammanhånga med att produktionsprocessen förutsätter viss högre värme hos det material som bearbetas. Det är emellertid sannolikt, att en del arbetsuppgifter köras i treskift, ehuru detta icke är tekniskt nödvändigt ens med den nuvarande utrustningen, emedan man funnit, att det vore ekonomiskt oförsvarbart att överge treskiftsarbetet, varför detta upprätthålles, ehuru i mindre omfattning.

Vad järnbruken beträffar, är det tekniskt nödvändigt att driva betydande delar därav i treskift, medan man däremot beträffande vissa detaljer inom järnhanteringen, som nu bedrivs på treskift, kan ifrågasätta, huruvida icke arbetet närmast är att hänföra till 20 §.

Till en början uppställer sig härvid spörsmålet, huruvida arbetarskyddslagen skall tolkas så, att om en viss detalj i tillverkningen, som nu bedrivs på treskift, skulle kunna utsöndras från övrig treskiftsdrift eller efter rationalisering drivas i dagdrift eller tvåskift, den är att hänföra till arbete, varom talas i 20 §, och ej om arbete, varom talas i 19 § 2 st. Någon absolut klarhet på denna punkt har ännu icke kunnat erhållas, men det vill synas som om arbetarskyddsstyrelsen närmast skulle anse lämpligt att behandla varje detalj för sig. I varje fall synes lagen icke hindra detta. Alldeles särskilt har man anledning befara, att arbetarskyddsstyrelsen skulle vara be-

någen att ägna särskild uppmärksamhet åt treskiftsarbetet vid företag med arbetsuppgifter, motsvarande sådana som vid andra företag, som kommit längre i rationalisering eller planlagts för annan produktion, bedrivs i tvåskift. Som exempel härpå torde kunna nämnas vissa arbetsuppgifter vid järnbruken och sågverken. För dessa industrier har man anledning förmoda, att även vid fullständig valfrihet för arbetsgivaren, treskiftsarbete så småningom kommer att reduceras i samband med mera omfattande rationaliseringar. Arbetsgivarna hysa nämligen ingen önskan att bedriva treskiftsarbete i andra fall, än då alldeles uppenbara fördelar stå att vinna därigenom och det ur såväl nationalekonomisk som företagsekonomisk synpunkt är motiverat.

Med hänsyn till den osäkerhet om lagtolkningen, som gör sig gällande, är det omöjligt att bilda sig en föreställning om, i vilken utsträckning nattarbete i fortsättningen kommer att förbjudas, om arbetarskyddslagen i sin helhet träder i kraft den 1 juli 1951. Skulle bestämmelserna tolkas så restriktivt, att tveksamma fall hänfördes under 20 § och dispens icke komme att lämnas, är det möjligt att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna av förbudet. Järnbruksförbundet, som är anslutet till Svenska arbetsgivareföreningen, har för sina medlemmar, som omfatta praktiskt taget alla privatägda järnbruk i landet, verkställt en undersökning om den produktionsminskning som skulle uppstå, om förbud enligt ovannämnd förutsättning skulle genomföras. Man har därvid utgått från att nattarbete skulle komma att förbjudas med undantag för hyttor, stålverk, sådana valsverk, som från föregående produktionsled mottaga varma ingångsprodukter, och för sådana processer, där behandlingscykeln är längre än 8 timmar och denna på grund av processens natur ej kan avbrytas utan avsevärd materialförsämring. Man har vidare grundat beräkningarna på att igångsättnings- och avslutningsarbeten såsom påeldning o. dyl. få utföras nattetid. Om inom dessa järnbruk under nu nämnda förutsättningar arbetskraftstillgången är obegränsad, skulle uteblivna dispenser enligt 20 § komma att medföra en produktionsminskning på 330 900 ton, vilket i 1950 års priser motsvarar 278 miljoner kronor. 5 200 arbetare skulle i sådant fall icke kunna beredas sysselsättning. Utgår man åter från den mera verklighetstrogna förutsättningen, att tillgången på arbetskraft utgör högst medeltalet för tiden 1 juli 1949—30 juni 1950, nedgår produktionen, om dispens enligt ovan icke lämnas, med 208 300 ton, vilket i 1950 års priser motsvarar 151 miljoner kronor och ett friställande av 2 440 arbetare.

Då man emellertid har anledning utgå från att dispens i betydande omfattning kommer att lämnas, äro ovan angivna värden på produktionsminskningen större än de i verkligheten bliva. Det är emellertid omöjligt att säga, hur stor produktionsminskningen komme att bli, om dispens i begränsad utsträckning lämnas. I varje fall är det klart, att den ovisshet som här föreligger berör en produktion av sådan storleksordning, att det — åtminstone icke i nuvarande ekonomiska situation — kan anses försvarbart att arbeta med det ovissa dispensförfarandet.

För Uddeholms aktiebolags järnverks del har man för de fall, beträffande vilka man inom verket ifrågasätter, att dispens är nödvändig, gjort en specialundersökning rörande produktionssänkningen, om dispens helt vägras. Produktionsvärdet beräknas för sådant fall i förhållande till dagens situation komma att sjunka med 14 procent, och 9 procent av arbetarna väntas bliva friställda. Skulle man upprätthålla samma produktion som

vid treskiftsarbete, kräves en investering av minst 10,3 miljoner kronor, varvid hänsyn icke tagits till redan förut planlagd investering, som ingår i verkens normala utbyggnads- och rationaliseringsplan. Då man vid förbud mot nattarbete utan utbyggnad skulle behöva friställa 195 man, motsvarar den nödvändiga investeringen över 50 000 kronor per arbetare. Förhållandena vid Uddeholms aktiebolags järnverk äro typiska för järnhanteringen, varför man gissningsvis under samma förutsättningar vågar uppskatta den nödvändiga investeringen för hela järnbruksindustrin till minst 220 miljoner kronor.

I dagens läge synes det oförsvarligt att acceptera en produktionsminskning. Alternativet skulle sålunda, om dispens i större utsträckning icke skulle erhållas, komma att bli ökad investering. Ehuru någon undersökning icke gjorts för något annat område än för järnverken och man såsom ovan angivits har anledning utgå från att det alldeles övervägande antalet arbetsuppgifter inom andra verksamhetsgrenar äro att hänföra till 19 § 2 st., torde man dock ha anledning räkna med att investeringen, i händelse dispens i mera betydande omfattning utebleve, skulle komma att icke understiga 300 miljoner kronor.

Det är möjligt, att arbetarskyddsstyrelsen skulle anse sig nödsakad att medgiva dispens i åtskilliga fall, där styrelsen vore tveksam, av den anledningen, att andra myndigheter skulle vägra byggnadstillstånd och den tillgängliga investeringskvoten icke skulle kunna användas för den utbyggnad och rationalisering som orsakas av nattarbetsförbudet. Detta förhållande är icke ägnat att lugna industrin. Med de betydande kapitalinvesteringar, som krävas inom de treskiftsgående industrierna, är det nödvändigt, att man kan planera på lång sikt. Sannolikt skulle arbetarskyddsstyrelsen med nuvarande lagbestämmelser anse sig förhindrad att lämna dispens för så lång tid i taget, som skulle vara ur företagsekonomisk synpunkt önskvärt.

Ätminstone så länge investeringskontroll och byggnadsreglering förekomma, innebär det principiella förbudet mot nattarbete stora besvärligheter vid planerandet av nya anläggningar inom treskiftsgående industrier. En företagare kan som regel icke med säkerhet avgöra, huruvida den produktion han planerar, är att hänföra till 19 § 2 st. eller 20 §. Misstanken att den kan komma att hänföras till 20 § gör det angeläget för företagaren att söka dispens, och planläggningen av anläggningen blir därigenom ytterligare försvårad, då han får med ännu en myndighet att göra, som i vissa hänseenden torde komma att lägga andra synpunkter på anläggningen än övriga tillståndsbeviljande myndigheter.

Organisationerna ha haft tillfälle, att, då frågan om nattarbetsförbud diskuterades på utredningsstadiet, framhålla vissa skadliga konsekvenser, som kunde förutses, om detta förbud genomfördes generellt. Vissa av de påpekanden, som därvid gjordes, gälla även för ett partiellt nattarbetsförbud. Ovan ha framhållits de betydande investeringar, som bli nödvändiga. Härigenom kommer sålunda konkurrensen om det knappa investeringsutrymmet att ytterligare skärpas, och de investeringar, som nödvändiggöras av förbudet mot nattarbete, om produktionsminskning skall kunna undvikas, måste medföra en motsvarande minskning av investeringar i rationaliserande och kapacitetsökande syfte. Man kan vidare befara, att förbudet mot nattarbete kan få till följd, att många företag tvingas att överge vissa tillverknings- eller i varje fall att omfördela produktionen. Driftsorganisatoriska svårigheter komma att sammanhänga härmed och man kan befara,

att åtminstone temporärt en bristsituation uppstår på vissa varor för landet i dess helhet. Stor betydelse synes förbudet komma att få för svårigheten att tillgodogöra sig det överskott på elektrisk kraft, som erhålles genom en utjämning av belastningen dygnet runt. Härigenom torde investeringar i ny- och utbyggnad av kraftverk nödvändiggöras i snabbare takt än eljest skulle bli erforderligt. Organisationerna ha tidigare framhållit, att ett isolerat genomförande i Sverige av förbud mot nattarbete nedsätter företagets konkurrenskraft gentemot utlandet, bl. a. på den grund, att svenska företag skulle avskäras från möjligheten att tillgodogöra sig en del i utlandet gjorda tekniska framsteg. Får man nämligen icke driva treskift, torde det ej bli lönande att anskaffa vissa maskiner, enär utnyttjandetiden blir för kort.

Kooperativa förbundets styrelse yttrar:

I yttrande den 26 mars 1947 över arbetarskyddskommitténs betänkande till ny lag har styrelsen bl. a. anfört följande:

»Styrelsen vill emellertid ifrågasätta lämpligheten av att införa ett allmänt nattarbetsförbud i vårt land, när de industriländer, med vilka våra industriföretag ha att konkurrera såväl på den inhemska marknaden som på exportmarknaden, icke ha liknande bestämmelser.

Det framstår för styrelsen såsom mycket tveksamt, huruvida man med hänsyn till nu anförda omständigheter bör vidtaga en dylik skärpning av gällande bestämmelser. Särskilt gäller detta vid nuvarande tidpunkt, då det är svårt att överblicka den framtida utvecklingen för vårt lands industriella verksamhet och då brist på arbetskraft och material torde omöjliggöra en omläggning utan försämrade produktionsresultat.

Av värde vore även att avvakta resultatet av den pågående undersökningen om nattarbetets fysiologiska verkningar, vilken utföres vid statens institut för folkhälsan. I detta sammanhang bör observeras, att redan gällande lag § 38 mom. 4 bereder yrkesinspektionen möjlighet att ingripa i de fall, då missbruk beträffande nattarbete förekommer.»

Sedan detta yttrande avgavs ha de ekonomiska förhållandena i vårt land i väsentliga avseenden förändrats, icke minst genom den rådande inflationskonjunkturen. I dag gäller det i ännu högre grad än tidigare att kunna hålla uppe produktions- och exportvolymen. Vidare är det angeläget att begränsa investeringarna. Situationen i fråga om såväl kraft- som bränsleförsörjningen är också sådan, att all möjlig sparsamhet måste iakttagas.

Lagens förbud mot nattarbete torde för K. F:s industriföretag närmast beröra kvarnarna, spisbrödsfabrikerna och gummifabriken. En övergång från treskiftsdrift till tvåskift kräver improduktivt arbete vid de regelbundet återkommande avbrotten, och minskar produktionen med mer än den teoretiska tredjedelen. För att nämna ett exempel kan produktionsminskningen vid K. F:s spisbrödsfabrik på Kvarnholmen beräknas till 40 procent. För att hålla nuvarande produktion vid K. F:s kvarnar utan att använda sig av treskiftsdrift skulle enbart vid dessa fordras en utbyggnad, som kostnadmässigt belöper sig till ca 8 milj. kronor. En utökning av fabriksbyggnaderna och maskinparken för att upprätthålla nuvarande produktionsvolym är icke tänkbar på den korta tid, som återstår till lagens ikraftträdande. Ej heller torde byggnadstillstånd kunna erhållas härför med hänsyn till den starka investeringsbegränsningen.

Vad slutligen beträffar energifrågan så betyder indragningen — under

förutsättning att produktionsapparaten utbygges för samma volym som vid treskift — en ytterligare belastning av elkraften under den mest ansträngda tiden av dygnet. Under samma förutsättning gäller för kol-, koks- och oljedrift att avsevärda kvantiteter förspillas för igångsättning av driften.

Styrelsen, som hyser full förståelse för motiven för en inskränkning av nattarbetet, vill i likhet med motionärerna erinra om att det i dagens läge är ytterst angeläget att vårt lands hela produktionskapacitet utnyttjas. Vid vissa avtalsrörelser, som pågått under detta år, har även överenskommelse slutits om att vid kontinuerlig treskiftsdrift minska arbetsveckan till 42 timmar. Därmed torde lagens syfte till någon del kunna sägas vara tillgodosett. Redan denna inskränkning i arbetstiden kommer emellertid att medföra stora svårigheter särskilt när det gäller att skaffa arbetskraft och bostäder för denna. Kommer därtill beslut att fattas om treveckorssemester kan man enbart på grund härav räkna med en produktionsminskning, som måste kompenseras med en ytterligare utbyggnad av industrien.

Landsorganisationen i Sverige anser, att den motivering för ytterligare uppskov, som är gemensam för samtliga motioner, innehåller intet nytt utöver vad som anförts redan vid lagstiftningens tillkomst och i den offentliga diskussionen under senare tid, samt fortsätter:

Det är tydligen icke möjligt att med säkerhet förutbedöma verkningarna av nattarbetsförbudets ikraftträdande. Motionärernas farhågor synas emellertid överdrivna. Så som förbudet är konstruerat är det i själva verket mera berättigat att hysa farhågor för att det endast blir ett nattarbetsförbud i princip. Dels undantages från förbudet *utan dispenskrav* arbete, som »med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet» måste fortgå jämväl nattetid, ävensom nödfallsarbete. Dels äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva *dispens* från förbudet, när »särskilda skäl» därför föreligga; vid vägrad dispens har företaget besvärsmätt till Kungl Maj:t. LO hade för sin del yrkat att — bortsett från nödfallsarbete — undantag över huvud icke skulle få förekomma annat än efter dispens.

Möjligheterna till tillståndsfritt undantag resp. dispens äro genom den utformning reglerna erhållit mycket omfattande och synas tillgodose varje legitimt intresse. Bestämmelsen om tillståndsfria undantag täcker alla fall, i vilka nattarbete är påkallat av driftstekniska, sociala och andra icke ekonomiska skäl. Såväl departementschefen som utskottet (1948) förutsatte att dispens skulle kunna beviljas även av ekonomiska skäl. Enligt utskottet erbjöde dispensregeln tillräcklig möjlighet att beakta sådana fall, där nattarbete erfordrades för att under ekonomisk kris främja landets export.

Det må anmärkas att såväl enligt departementschefens som utskottets mening det mesta av det nattarbete, som för närvarande bedrivs, torde omfattas redan av det generella undantagsstadgandet. Förbudet komme enligt departementschefen att beröra »endast en ringa del av näringslivet».

Utskottet.

Enligt utskottets mening är nattarbete förenat med sådana olägenheter för den däri verksamme arbetstagaren, att sådant arbete icke bör ifråga-

komma annat än då särskilda omständigheter giva anledning därtill. Statens institut för folkhälsan har ju i sitt i ärendet föreliggande yttrande — från de synpunkter institutet har att företräda — också påpekat vissa sociala och hygieniska konsekvenser av ifrågavarande arbete. Som departementschefen vid arbetarskyddslagens tillkomst uttalade torde emellertid något mera utbrett missbruk av nattarbete icke förekomma i vårt land. Sedan detta uttalande gjordes lär, enligt vad utskottet vid personlig kontakt med representanter för arbetsgivare och arbetstagare tyckt sig finna, en ej obetydlig minskning av förekomsten av nattarbete hava ägt rum. Utskottet tror sig kunna konstatera, att hos företagen förefinnes en målmedveten strävan att genom olika rationaliseringsåtgärder inskränka förekomsten av nattarbete i de fall där detta icke påkallas av oöverkomliga produktionshänsyn. En fortsatt successiv minskning av nattarbetet framstår för utskottet som önskvärd.

I rådande prekära ekonomiska läge är det — som i motionerna anförts — av största vikt, att den fortgående ökningen av produktionen vidmakthålles. Industrien bör därför ej utan tvingande skäl belastas med åtgärder, som kunna äventyra ett fruktbarande resultat härutinnan. Sådant nattarbete, som bedrevs vid lagens ikraftträdande, föreslogs av departementschefen skola få fortgå utan dispens under högst ett år från ikraftträdandet. På förslag av andra lagutskottet utsträckte riksdagen övergångstiden till två år. Som skäl till denna åtgärd uttalade utskottet bl. a., att det med hänsyn till angelägenheten av att i dåvarande läge icke åstadkomma några rubbningar i produktionen knappast vore möjligt att under de närmaste åren genomföra någon verklig inskränkning av nattarbetets omfattning; ansökningar om dispens att efter den nya lagens ikraftträdande fortsätta nattarbete skulle därför regelmässigt komma att bifallas. Under sådana förhållanden skulle det — fortsatte utskottet — icke utan visst fog kunna anses såsom onödigt krångel att belasta industrien och myndigheterna med ett dispensförfarande. Vad utskottet då anförde gör sig i dag med än större styrka gällande. Utskottet tillåter sig i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att arbetarskyddsstyrelsens majoritet för utskottet uppgivit, att styrelsen, om nattarbetsförbudet trädde i kraft den 1 juli 1951, knappast torde kunna undgå att i mycket stor utsträckning bevilja ansökningar om dispens från förbudet. Härigenom skulle enligt styrelsens mening nattarbetsförbudet endast bliva en bestämmelse på papperet. Även socialstyrelsen är i sitt till utskottet avgivna yttrande av den mening, att de skäl, som av andra lagutskottet på sin tid anfördes för uppskov i två år med nattarbetsförbudet, kunde åberopas för ytterligare uppskov. Även Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges Industriförbund och Kooperativa förbundet hava tillstyrkt en förlängning av övergångstiden. Mot bakgrunden av vad sålunda förekommit anser sig utskottet böra förorda, att övergångstiden utsträcker ytterligare två år.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 44 och II: 63 samt I: 59 och II: 85 måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av femte stycket övergångsbestämmelserna till arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Härigenom förordnas, att femte stycket övergångsbestämmelserna till arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse:)

Bedrives vid tiden för denna lags ikraftträdande visst arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5, må detsamma utan hinder av vad i 19 § är stadgat fortfarande bedrivas mellan dessa klockslag under två år efter lagens ikraftträdande.

(Föreslagen lydelse:)

Bedrives vid tiden för denna lags ikraftträdande visst arbete å tid mellan klockan 23 och klockan 5, må detsamma utan hinder av vad i 19 § är stadgat fortfarande bedrivas mellan dessa klockslag under fyra år efter lagens ikraftträdande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1951.

Stockholm den 12 april 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Hallagård, Sten, Wistrand, Sunne, Nils Elowsson, Uhlén och fru Svenson*;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, Odhe och Wiklund i Stockholm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

RESERVATION

av herrar Norman, Sten, Nils Elowsson, Uhlén, fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Andersson i Alfredshem och Odhe, vilka

a) ansett att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

Som av ovanstående redogörelse framgår har den förevarande övergångsbestämmelsen till arbetarskyddslagen tillkommit närmast för att med hän-

syn till återverkningarna för produktionen göra övergången till förbudet så mjuk och smidig som möjligt. Med hänsyn till de omställningssvårigheter, som kunde antagas föreligga för de av förbudet träffade företagen, utsträckte riksdagen övergångstiden till ett år utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna.

Utskottet delar den i motionerna uttalade uppfattningen, att det rådande ekonomiska läget gör det nödvändigt att den fortgående ökningen av produktionen ej onödigt hämmas. Ett genomförande av förbudet även vad beträffar de arbeten, som bedrevs vid lagens ikraftträdande, kan emellertid enligt utskottets mening ej medföra någon nämnvärd inverkan på produktionen. I anslutning härtill får utskottet hänvisa till departementschefens uttalande i den proposition, där förslaget till nu gällande arbetarskyddslag förelades riksdagen, att det mesta av det nattarbete, som då bedrevs, komme att omfattas av den generella undantagsregeln och i vissa andra fall torde förutsättningar för dispens från förbudet föreligga. Departementschefen betonade vid samma tillfälle, att han förutsatte, att dispens skulle kunna beviljas exempelvis om i ett visst fall av krisförhållandena föranledd omöjlighet att bygga ut produktionsapparaten skulle medföra, att förbudet icke kunde genomföras utan en mera betydande minskning av produktionen av en för landet viktig vara. Arbetarskyddsstyrelsens majoritet har i det föreliggande ärendet yttrat, att, om nattarbetsförbudet trädde i kraft den 1 juli 1951, torde styrelsen — med hänsyn till nödvändigheten att i nuvarande världsläge med minsta möjliga nyinvestering uppehålla högsta möjliga produktion — knappast kunna undgå att i mycket stor utsträckning bevilja ansökningar om dispens från förbudet. Med den inställning, som den dispensgivande myndigheten sålunda intagit till förevarande spörsmål, torde de av motionärerna och i vissa yttranden uttalade farhågorna mot ett genomförande av förbudet även beträffande de nattarbeten, som bedrevs vid lagens ikraftträdande, få anses helt ogrundade.

Ej heller delar utskottet den åsikten, som framkommit i ärendet, att ett genomförande av förbudet skulle medföra en särskilt ökad administrativ belastning — ett ökat »krångel». I detta sammanhang tillåter sig utskottet hänvisa till innehållet i 20 § andra stycket arbetarskyddslagen, enligt vilket undantag från nattarbetsförbudet må av arbetarskyddsstyrelsen medgivas, då det av uttalande av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar eller annorledes framgår, att det stora flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av undantaget, finner detsamma önskvärt, och ohälsa eller överansträngning ej kan befaras uppkomma därigenom. Starkt besjälade av intresset att för allas bästa befrämja en ökad produktion torde arbetstagarna vara villiga att med arbetsgivarna träffa överenskommelser om arbetes bedrivande nattetid. En av arbetstagarna biträdd ansökning om dispens torde således av arbetarskyddsstyrelsen utan omgång bliva beviljad. Det synbarligen goda förhållande, som numera i allmänhet råder

mellan parterna på arbetsmarknaden, är ytterligare ägnat att möjliggöra frivilliga uppgörelser rörande nattarbetet.

Arbetarskyddsstyrelsens majoritet har i sitt tidigare omnämnda yttrande anfört, att en ungefärlig bedömning av omfattningen av dispensbestämmelsen icke torde kunna ske, förrän styrelsen haft att taga ställning till ett större antal fall än hittills och därigenom blivit i tillfälle att mer eller mindre kartlägga här ifrågavarande område. Först genom förbudets fulla genomförande blir styrelsen i stånd att verkställa en sådan kartläggning. Enligt utskottets uppfattning är det av betydelse att en viss praxis utvecklas på området till ledning för företagare och arbetare. På så sätt ställes nattarbetet under offentlig myndighets kontroll, vilket får anses vara den största betydelsen av förbudet.

Utskottet vill till sist påpeka, att en minoritet inom arbetarskyddsstyrelsen, statens institut för folkhälsan och Landsorganisationen ställt sig avisande till ett ytterligare uppskov med förbudet;

samt b), under hänvisning till vad sålunda anförts, hemställa,

att förevarande motioner I: 44 och II: 63 samt I: 59 och II: 85 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.